

Gezamenlijke oproep waterschappen en drinkwaterbedrijven

‘Samen werken aan een klimaat-robuust watersysteem’

De uitdagingen op het gebied van de beschikbaarheid en de kwaliteit van water worden steeds groter. De waterschappen en drinkwaterbedrijven doen samen een dringend appel op de politiek om water bovenaan de agenda te plaatsen, als leidend principe bij ruimtelijke ordening en inrichting van stedelijke en landelijke gebieden. De voorzitter van de Unie van Waterschappen, Rogier van der Sande, en de voorzitter van Vewin, Peter van der Velden, leggen uit waarom het wat hen betreft vijf vóór twaalf is.

De uitdagingen op het gebied van waterkwaliteit en waterbeschikbaarheid nemen met de dag toe. Waterschappen en drinkwaterbedrijven zijn beide belangrijke spelers in het watersysteem op regionaal niveau en hebben beide te maken met deze problematiek. Daarom is als een toekomstperspectief voor een klimaatrobuust watersysteem een gezamenlijke samenwerkingsagenda opgesteld: 'Water verbindt'. *Waarom dit gezamenlijke appel?*

Van der Sande: 'Omdat het hoog tijd is: de afgelopen jaren zien we onomstotelijk dat we aan de grenzen van ons watersysteem komen. Dat is een gevolg van de klimaatverandering, maar ook van de ontwikkelingen in Nederland, zoals een toenemende bevolking en een groeiende economie. Hierdoor wordt ruimte schaarser, neemt de vraag naar drink- en proceswater toe, en moet er ook meer rioolwater worden gezuiverd. Nog even afgezien van het belang dat iedereen ook droge voeten houdt. Als wij nu geen verstandige beslissingen nemen op het gebied van water, zitten we over enkele jaren met de problemen: daarom pleiten wij voor een watertransitie, naar analogie van de energietransitie die al in gang is gezet.'

Watertransitie is noodzakelijk

Van der Velden: 'Drinkwaterbedrijven en waterschappen dienen hetzelfde publieke doel en zijn lid van dezelfde water-familie: wij zitten in het hart van het watersysteem en werken al decennia

Rogier van der Sande, voorzitter Unie van Waterschappen.

nauw samen. Wij zien dezelfde ontwikkelingen op ons afkomen. Daarom roepen wij onder het motto 'Water verbindt' nu op tot het sluiten van een Schoon Water-akkoord met alle betrokken partijen, als startdocument voor de watertransitie.'

Beschikbaarheid én kwaliteit van water

Van der Sande: 'Zo'n Waterakkoord moet scherpe ambities bevatten om te komen tot een klimaatrobuust watersysteem. Dat betekent nog meer samenwerken met de stakeholders in de waterketen,

Peter van der Velden, voorzitter Vewin.

maar vooral ook met de gebruikers van water: de landbouw, het bedrijfsleven, de woningcorporaties en de consument. Water moet leidend worden bij ruimtelijke ordening. Gebiedsfuncties moeten afhankelijk gemaakt worden van water en niet andersom. Daarbij moeten we niet alleen kijken hoe we met z'n allen droge voeten houden, maar ook hoe we water in het natte seizoen langer kunnen vasthouden, als buffer voor het droge seizoen. Tegelijkertijd moet de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater ook echt beter.'

Van der Velden: 'Onlangs nog presenteerde een groep aannemers en projectontwikkelaars een plan voor het bouwen van 1 miljoen woningen, vóór 2030! Hard nodig vanwege het voortdurende woningtekort, maar... die miljoen woningen moeten allemaal voldoende en schoon drinkwater uit de kraan krijgen én aangesloten worden op het riool om het afvalwater af te voeren. En die huizen moeten bij voorkeur ook geen gevaar lopen bij hoog water op de rivier of een overstroming. Dat is nogal een opgave voor de drinkwaterbedrijven, de gemeenten, de waterschappen en natuurlijk het

Rijk. En er is veel geld en ruimte voor nodig om dat te realiseren. Vandaar ons pleidooi om in deze en alle andere discussies rondom ruimtelijke ordening water leidend te maken. Daarnaast moeten we echt meer werk gaan maken van de verbetering van de waterkwaliteit, met prioriteit voor de drinkwaterbronnen.'

Waterbalans verbeteren

Wat kunnen de waterschappen en de drinkwaterbedrijven zelf bijdragen aan de watertransitie?

Van der Velden: 'Waterschappen en drinkwaterbedrijven kunnen per regio bouwstenen aandragen voor integrale oplossingen met behulp van watersysteemanalyses en visiekaarten, waarin kansen en kansrijke combinaties zijn verkend en waarin randvoorwaarden voor functies en gebruik zijn aangegeven. Natuurlijk proberen de drinkwaterbedrijven hun eigen water- en energiegebruik te verminderen. Daarnaast kunnen wij als drinkwaterbedrijven helpen de waterbalans te verbeteren, door bijvoorbeeld gezuiverd oppervlaktewater te infiltreren in de bodem, als strategische voorraad. Wij zetten in op bewust gebruik van drinkwater, onder andere door consumenten te stimuleren zuinig om te gaan met drinkwater. Op dit gebied gaan wij het gesprek aan met grootverbruikers, om samen te bekijken hoe we hun watergebruik kunnen beperken. Verder behoort het vasthouden van water in bijvoorbeeld onze natuurgebieden tot de mogelijkheden.'

‘SAMEN DE SCHOUDERS
ONDER SCHOON WATER ZETTEN’

Van der Sande: 'De waterschappen investeren nu al elk jaar 1,7 miljard euro in het watersysteem en de waterketen. Dat doen we op een steeds groenere manier, om zo een bijdrage te leveren aan het behalen van de klimaatdoelstellingen. Zo wordt ons productieproces energieneutraal, proberen we emissieloos te gaan bouwen en zetten we volop in op recycling en hergebruik. Onze zuiveringen worden van wasmachines steeds meer echte grondstoffenfabrieken. Ook op het gebied van water vasthouden zetten we stappen. Een recent praktisch voorbeeld is het plaatsen van schotten in de waterlopen op de hogere zandgronden bijvoorbeeld in Oost-Brabant door Waterschap De Dommel. Zo houden ze het smelt- en regenwater van de winter langer in het gebied, om schade door droogte in de komende zomer te beperken.'

Regels, geld en gedrag

Van der Sande: 'Maar wij kunnen het niet alleen, we hebben de hulp en samenwerking van vele andere partijen nodig. Ik vat dat altijd samen in 'regels, geld en gedrag'. In de eerste plaats hebben we de

steun van het Rijk, de provincies en de gemeenten nodig voor het opstellen en handhaven van adequate regelgeving. Bij ruimtelijke ordening moeten water en bodem leidend worden. Ook voor waterkwaliteit staan deze partijen aan de lat voor het vastleggen en handhaven van nationale en internationale afspraken, zoals bijvoorbeeld de doelen uit de Europese Kaderrichtlijn Water. Daarbij pleiten wij voor een bronaanpak en vooral het voorkomen dat vervuiling in het water of de bodem terecht komt, want 'wat er niet in komt, hoeft je er ook niet uit te zuiveren'.'

'Er is in het verleden geld beschikbaar gesteld voor het watersysteem, maar deze budgetten moeten ook naar de toekomst worden doorgezet. En tot slot: het gedrag van mensen. Wij willen grote en kleine watergebruikers stimuleren om minder water te verbruiken. Bewustwording van de waarde van water speelt daarbij een grote rol.'

Van der Velden: 'Eigenlijk hebben we iedereen nodig bij deze watertransitie, van de rijksoverheid die regelgeving opstelt tot en met de burger die een tegel uit z'n tuin haalt en het regenwater opvangt in een regenton of -tank. De overheid heeft een belangrijke rol bij het wegnemen van wettelijke belemmeringen, bijvoorbeeld bij het hergebruik van afvalstoffen als grondstoffen en bij het creëren van voldoende investeringsruimte bij drinkwaterbedrijven en waterschappen. En de eindgebruikers hebben we nodig als het gaat om bewuster en zuiniger omgaan met water. Er is een enorm

'ER IS VOOR IEDEREEN WERK
AAN DE WATERWINKEL!'

‘WATER ALS LEIDEND PRINCIPE BIJ DE INRICHTING VAN NEDERLAND’

gedeeld belang, zowel vanuit het oogpunt van onze collectieve veiligheid als van ons gezamenlijke welzijn. Voldoende, schoon water en droge voeten zijn zaken van iedereen.’

Waterbeschikbaarheid is sterk regionaal bepaald; hoe gaan de waterschappen daarmee om?

Van der Sande: ‘Er is in ons kleine landje inderdaad een groot verschil tussen wat we noemen ‘hoog-Nederland’ in het zuiden en oosten, en ‘laag-Nederland’ in het noorden en het westen. Omdat de waterschappen van oudsher diep geworteld zijn in hun eigen regio, hebben zij als geen ander zicht op de specifieke wensen en nood-

zakelijkheden in hun verzorgingsgebied. Op de hoge zandgronden is water schaarser dan in het veenweidegebied, zeker in de droge perioden. Daar zullen we veel meer moeten inzetten op het vasthouden van de neerslag in natte perioden. Dan kun je denken aan opslag in waterlopen, in speciale spaarbekkens of ondergronds. Maar we willen ook samen met de landbouw streven naar het verbeteren van zandige bodems in het landelijk gebied, door het toevoegen van meer organisch materiaal. Hierdoor wordt de sponswerking van de grond versterkt, zodat er meer en langer water kan worden vastgehouden.’

‘In het stedelijk gebied is de situatie weer helemaal anders. Daar is sprake van regenwaterafvoer naar het riool en veel verhardingen, die verhinderen dat neerslag makkelijk in de bodem kan trekken. Samen met gemeenten en huiseigenaren kunnen we daar helpen verhardingen te vervangen door doorlatend materiaal, tegeltuinen om te zetten in plantentuinen en regenwater af te koppelen van het riool, bijvoorbeeld met behulp van watertonnen of wadi’s, tijdelijke

regenbergingen in een wijk. In samenwerking met kennisinstutten zoals Stowa en KWR kunnen we hier naar de beste oplossingen zoeken.'

Hoe gaat de drinkwatersector om met de stijgende drinkwatervraag?

Van der Velden: 'Geprognostiseerde groei op basis van bijvoorbeeld bevolkingsgroei nemen wij mee in onze investerings- en uitbreidingsprogramma's. Maar door de klimaatverandering ontstaan er ook minder exact voorzienbare ontwikkelingen. Bij elkaar opgeteld overstijgt de vraaggroei op termijn onze huidige mogelijkheden. Daarom streven wij naar een klimaatrobuust watersysteem en het in evenwicht brengen van de waterbalans. De drinkwaterbedrijven volgen daarbij enkele parallelle sporen. We investeren natuurlijk in de robuustheid en diversificatie van onze bronnen, productiecapaciteit en transportinfrastructuur. Er wordt onderzoek gedaan naar alternatieve bronnen, naast oppervlaktewater en grondwater. Hierbij kun je denken aan brak water of gezuiverd afvalwater. Ook kijken we naar het infiltreren van gezuiverd oppervlaktewater in de ondergrond, als aanvulling en om een strategische reserve te creëren. Vitens is momenteel bezig met infiltratieprojecten op de Veluwe en een wateraanvoerproject voor Salland en de Achterhoek. Verder willen wij samen met de waterschappen en de provincies onderzoeken hoe we de natuurlijke balans kunnen herstellen om zo natuur en water meer ruimte te geven en het watersysteem te versterken.'

'Daarnaast zetten wij sterk in op het stimuleren van zuinig omgaan met water. Via een case-by-case-benadering willen wij de mogelijkheden voor hergebruik door

grootverbruikers van restwater of effluent en de inzet van alternatieve bronnen, zoals brak water, intensiever onderzoeken. Een deel van de oplossing voor een duurzame waterbalans zit 'm in 'het juiste water voor de juiste toepassing'. De drinkwaterbedrijven stellen samen met waterbeheerders en industriële watergebruikers waterprofielen op, die inzicht geven in de watervoorziening en die gebruikt kunnen worden om mogelijkheden voor waterreductie te realiseren.'

Wat moet het nieuwe kabinet met prioriteit oppakken?

Van der Velden: 'De afgelopen drie droge zomers hebben de noodzaak van het aanpassen van ons watersysteem duidelijk aangetoond. Onlosmakelijk aan de reeds ingezette klimaat- en energietransities is volgens mij verbonden een noodzakelijke watertransitie. Recent onderzoek van het RIVM wees bovendien wederom uit dat de waterkwaliteit in Nederland nog steeds

niet op orde is en dat de vooruitgang onvoldoende is. Daarom moet het roer echt om, water moet bovenaan de agenda staan.'

Van der Sande: 'Dat is voor mij klip-en-klaar: water moet in kwantitatieve en kwalitatieve zin leidend worden bij alle besluitvorming voor ruimtelijke ordening. Als wij ons watersysteem niet op orde hebben, gaan alle andere sectoren van onze maatschappij daar op den duur onder lijden: leefbaarheid, recreatie, welzijn, bedrijvigheid en gezondheid. Waterbeschikbaarheid zou het sturend principe in de leefomgeving moeten zijn en waterkwaliteit de basisvoorwaarde voor een goed leven. Daarbij kan de regering helpen door waar nodig regelgeving aan te passen en te zorgen voor voldoende financiering.'

Wat is uw droombeeld op het gebied van water?

Van der Sande: 'Als ik iets verder kijk dan de volgende kabinetsperiode, dan hoop ik dat mijn kinderen en kleinkinderen in 2040 kunnen zeggen: 'Dat hebben jullie goed gedaan, toen in 2021'. Ik hoop dat we door het nemen van de juiste beslissingen nú, straks ook voor de generaties na ons voldoende en schoon water hebben en de problemen niet hebben doorgeschoven.'

Van der Velden: 'Ik hoop dat tegen die tijd de natuurlijke waterbalans is hersteld, dat de waterkwaliteit op orde is en dat de KRW-doelen zijn behaald: drinkwater maken met een eenvoudige zuivering, tegen lagere kosten. We moeten de bakens verzetten nu het nog kan. Dus iedereen aan de slag, op weg naar een klimaatrobuust watersysteem!'

De Unie van Waterschappen en Vewin hebben deze call to action vastgelegd in de samenwerkingsagenda 'Water verbindt' die onlangs is gepubliceerd en te vinden is op www.vewin.nl en www.uvw.nl.

'ALTIJD VOLDOENDE WATER
IS NIET VANZELFSPREKEND'
